

ВІДГУКИ ПРО КНИЖКУ

«Швеція» Юлії Юрчук — науково-популярний сторітелінг з невимовним шармом художнього тексту. Хто нічого або вкрай мало знає про Швецію, шведів, а особливо про «шведськість» і хотів би дізнатися, то вам сюди. Величезний обшир фактажу та неоціненний власний досвід заворожують і змушують читати текст на одному подиху. Дуже потрібна книжка. Люблю Швецію і, мабуть, саме на таку книжку, саме в такому викладі завжди чекала.

*Наталя Іваничук,
перекладачка з норвезької,
шведської, данської
та німецької*

Ця книжка, без сумніву, — путівник. Але путівник дуже дивний. Адже присвячений він не географії Швеції та не визначним її місцям, а серцям і головам шведів, які самі по собі є чимось визначним. Авторка, проживши в країні багато років, захоплено й захопливо розповідає читачам усе те, що вона побачила, почула та відчула на собі, що сховано від очей випадкових візитерів, туристів, але відкривається для старанних, систематичних дослідників.

Швеція — унікальна країна. Годі навіть перелічувати всі ті стереотипи, які поширені у світі щодо неї. Завдяки цій книжці я нарешті знаю, які вони водночас близькі до реальності та далекі від неї.

Я радо рекомендую книжку українським читачам. Вона неодмінно сподобається не лише тим, хто вже заочно закоханий у Швецію, а й тим, хто знає про неї лише назву. Нехай буде з вами лагом!

*Максим Беспалов,
письменник, мандрівник*

ЗМІСТ

ШВЕЦІЯ: МОДЕЛЬ ДЛЯ ЗБІРКИ	15
Країна, про яку не чути в новинах?	17
Особливості життя	
як категорія пізнання	22
Польова антропологія і автоетнографія	26
LAGOM ЯК ОСНОВА КОНСТРУКТУ	34
Шведська утопія	34
Нейтральність і балансування	
як основа політики	40
Lagom: «Знай своє місце»	
чи «Знай свою цінність»?	43
Закони янте: не виділяйся!	45
КУЛЬТУРА КОНСЕНСУСУ. ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ?	51
Комітети як арена для пошуку	
консенсусу і компромісу	53
Fack (не те, про що ви подумали)	58
СТРАХ ПЕРЕД КОНФЛІКТАМИ:	
ЗАВМИРАТИ ЧИ БІГТИ?	62
М'які маневри	62

Мовчання — не знак згоди ······	67
ЖИТЛО, ПОДАТКИ ТА МЕДИЦИНА	
ЯК АРЕНА ДЛЯ ПРИНЦИПІВ ЛАГОМУ ······	70
Черга на оренду житла ······	70
Податки як солідарність ······	74
Система охорони здоров'я: лагом для кожного ······	75
ІНДИВІД І КОЛЕКТИВ: ХТО КОГО? ······	78
Самодостатність у натовпі ······	78
Індивід і старість ······	80
In us we trust, або Довіра як основа основ ······	84
Безпека — понад усе ······	86
Дорожній рух: «нульова візія» небезпеки на дорозі ······	89
Прозорість ······	91
Народний дім як квінтесенція (втраченого) ідеалу ······	94
Колективне прибирання і прання ······	97
Організований відпочинок ······	99
Ділитися чи не ділитися — ось у чому питання ······	101
КРАЇНА РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ? ······	106
Ієрархія чи її відсутність ······	106
Фемінізм і гендерна рівність ······	108
«Лате-тати» ······	110
Проституція у Швеції ······	113

Свобода жінки та «втома від фемінізму»	114
Класові особливості: про що всі мовчать	119
МІГРАЦІЯ, ЯКА ПЕРЕВЕРТАЄ ВСЕ З НИГ НА ГОЛОВУ	126
Багатокультурна Швеція	126
Труднощі міграції та любов, яка все перемагає	129
ЖИТТЯ В УНІВЕРСИТЕТІ	134
Університет як окремий світ	134
Особливості аспірантури і захист дисертації по-шведськи	135
Вигорання та інші неприємності	142
ШВЕДСЬКА СІМ'Я: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?	150
Королівська сім'я	150
Життя двох вільних індивідів	152
Sambo, skärbo, kullbo...	154
«Бонусні» діти	156
Шведське дитинство: діти мають бути дітьми	157
Садок і школа: розвиток, інклюзія і рівні можливості	158
Вагітність і її культурні особливості	160
МОВА	164

Шведська мова у фактах, інші мови Швеції	166
Скандинавське порозуміння	167
Діалекти	169
Він, вона, hen	169
МІЖ ВІРОЮ В БОГА, В НАУКУ І В СЕБЕ	171
Постматеріалізм: байдужість до матеріального?	174
Секулярний раціоналізм і віра в науку	175
Темний бік модернізації	178
Релятивізм і толерантність	183
Індивідуалізм і відповідальність	184
ШВЕДСЬКИЙ ДІМ	187
Мій дім — моя фортеця?	187
Шведський дизайн і затишок	191
Swedish Grace	194
Стокгольмський білий	195
Svenskt Tenn	196
Loppis	197
Мюс, або Шведське хюге	198
Їжа	200
Fika: кава-чай і булочки	201
Алкоголь і його відсутність	202
Surströmming: міф і реальність	204

ЕКОЛОГІЯ І ПРИРОДА	206
Екологічна свідомість	206
Сортування сміття як народна розвага	209
Городи в місті — Koloni	210
Шведська дача — Sommarhus	210
Право доступу до природи для кожного — Allemansrätt	212
Кемпінг	212
Особливості життя домашніх улюбленців	213
Собачі садки і школи	215
Котяче життя у Швеції	217
 РІК У ШВЕЦІЇ	 219
Січень	219
Новий рік — Nyårsafton	219
Лютий	223
День усіх сердець — Alla hjärtans dag	223
Березень	223
Восьме березня — Internationella kvinnodagen ..	223
Квітень	224
День Святої Вальпурґії — Valborg	224
Великдень — Påsk	226
Травень	227
Перше травня — День трудящих — Första Maj ..	227
День матері — Mors dag	229
Червень	230
Національний день і День прапора — Nationaldagen	230
День сонцестояння — Midsommar	233
Липень	236

Серпень	237
<i>Kräftskiva, або Сезон раків</i>	237
Вересень і жовтень	239
Листопад	239
<i>День усіх святих</i>	239
<i>День батька – Fars dag</i>	241
Грудень	242
<i>День Святої Люсії – Lucia dagen</i>	242
<i>День Нобеля і тріумф науки</i>	243
<i>Різдво і все, що з ним пов'язано</i>	246
ПОДОРОЖІ ШВЕЦІЄЮ: ВИБРАНЕ	252
Мої «сунічні галявини»	252
Стокгольм	253
«Вальдемарсудде»	255
Розендальський сад	256
«Міллесгорден» на острові Лідінге і Накська набережна з індустріальною спадщиною	257
«Фотографіска» (Музей фотографії)	259
Бібліотеки	260
Сентралбадет	262
Готланд	262
Еланд	266
Даларна (або Далекарлія)	268
Богуслен	268
РЕЦЕПТИ НАЙВІДОМІШИХ ШВЕДСЬКИХ СТРАВ	270
<i>Булочки з корицею (kanelbullar)</i>	270

Страви на період різдвяних свят	272
<i>Шафранові булочки до Дня Святої Люсії</i> <i>(lussekatter)</i>	272
<i>Імбирне печиво (pepparkakor)</i>	273
<i>Спокуса Йонссона (Jonssons Frestelse)</i>	274
Страви до Дня сонцестояння	275
<i>Салат із картоплею, спаржею та редискою</i>	275
<i>Зелений салат зі свіжим горошком</i>	276
<i>Лосось маринований під соусом з овочами</i>	276
<i>Торт із меренгою, шоколадом,</i> <i>мигдалем і ягодами</i>	277
<i>Пиріг із ревенем, полуницями та малиною</i>	278
<i>Рибний суп із шафраном (як на Готланді)</i>	279
<i>Шафранові пляцки з Готланда</i>	281
<i>Чорничний пиріг</i>	282
<i>Семли</i>	283
Післямова	285
Дякую	288
Бібліографія	290

ШВЕЦІЯ: МОДЕЛЬ ДЛЯ ЗБІРКИ

Можна багато написати про країну, в якій живеш, але це ніколи не буде вичерпною інструкцією про те, як вона «працює». У мене не було завдання створити покрокову «інструкцію з експлуатації». Я радше хотіла показати читачам, як я збирала свою модель, власне розуміння країни, яка стала моїм домом. Кожен може зібрати свою «шведську модель», я в цьому не сумніваюся. Утім певні елементи в ній будуть однакові для всіх, різниця буде тільки в тому, яким значенням ми наділимо їх у власному житті.

За чотирнадцять років проживання у Швеції я не раз чула запитання на кшталт:

- «Ви там справді працюєте лише 4 години на день?»;*
- «Це правда, що там їдять гнилу рибу?»;*
- «Це правда, що у Швеції не можна звертатися до дітей “хлопчик” чи “дівчинка”?»;*
- «Шведи справді всі такі депресивні, як показують у шведських фільмах?».*

І ще багато-багато інших подібних до них.

Ця книжка — спроба відповіді на запитання, які я отримувала від інших і — головне — які я сама ставила собі у певний момент життя в цій країні. Щойно приїхавши до Швеції, я взялася безперервно записувати нотатки про своє життя тут, про те, що мене найбільше дивує, що захоплює, що обурює. Думала, що зберу їх усі й видам книжкою. Та руки до цього все ніяк не доходили. Тепер я можу з упевненістю сказати, що дуже добре, що не доходили тоді, але дійшли саме зараз, коли перші враження осіли, коли досвід обріс контекстом, коли емоції переплелися з раціональним розумінням суспільства, а знання історії доповнили в голові картину того, чому все відбувається саме так. Тож тепер я можу написати книжку не про мій особистий досвід міграції, а більш загальну — про життя у Швеції, про країну, яка стала моєю домівкою вже у дорослому віці. Я тепер маю більш виважене й раціональне ставлення до Швеції, ніж до України, де я народилася (і яку полюбила вже через сам цей факт).

Коли книжка вже була написана, Росія почала повномасштабну війну проти моєї Батьківщини, тисячі українців прибули до Швеції, щоб шукати захисту. Ця війна змінила світ, зокрема і Швецію. Зміни, які стосуються Швеції, я включила у відповідні розділи перед тим, як надсилати у видавництво фінальний рукопис. Сподіваюся, ця книжка буде цікавою для багатьох читачів, а також стане у пригоді тим українцям, які прибули до Швеції через війну і яким доводиться зіштовхуватися з її особливостями, до яких вони не готувалися і про які, можливо, ніколи не думали.

З надією на якнайшвидшу перемогу України і можливість усім українцям якнайшвидше повернутися додому, я присвячую цю книжку всім тим сміливим людям, які плекають свій дім скрізь, де б вони не були.

Країна, про яку не чути в новинах?

«Країна, про яку не чути в новинах» — саме таку характеристику дав Швеції мій батько, коли чотирнадцять років тому я сказала, що мене запрошують на аспірантуру в Стокгольм. В особистому рейтингу батька ця характеристика була найвищою похвалою країни. Крім Швеції, почесні місця в цьому неоголошеному змаганні також посідали Нова Зеландія і Канада.

Тепер я розумію, що не відсутність у новинах поєднує усі ці країни. Кожна з них обрала схожий тип суспільно-політичного устрою, який можна було б назвати «соціалізмом із людським обличчям», цитуючи відомий вислів. Вибір політичного напрямку відображав віру в певні цінності, що своєю чергою зумовило специфіку економічного розвитку й особливості стилю життя індивідів. Соціал-демократи у Швеції протрималися при владі практично без перерви понад сорок років — від 1932-го до 1976-го. Послідовно дотримуючись одного напрямку, країна будувала свій особливий устрій — шведську модель. Суспільство розвивалося, ідучи власним шляхом, який пролягав між Сціллою невблаганного капіталізму та Харибдою такого ж невблаганного комунізму. Це був певний *middle way* — середній (або серединний) шлях, — наслідки якого відчутні й дотепер.